

**ВАСИЛЬ СУХОМЛИНСЬКИЙ У ДІАЛОЗІ З СУЧАСНІСТЮ:
ВЕДЕМО ДІТЕЙ СТЕЖКАМИ КРАСИ**

Сьогодні в освітніх закладах України все більше уваги приділяється пошукам перспективних підходів до гуманізації освіти, стимулювання пізнавальної активності особистості, накопичення досвіду її творчої діяльності.

Розбудова системи освіти в Україні передбачає оновлення її змісту, зміну форм організації художньо-естетичної творчої діяльності дітей. Яскравою тенденцією цього процесу є, зокрема, зростання питомої ваги мистецтва у розвитку творчих здібностей і естетичного виховання юного покоління.

У Національній доктрині розвитку освіти вказується на необхідність створення відповідних умов для виховання покоління людей, здатного оберігати й примножувати цінності національної культури та громадського суспільства [1].

Виходячи із вищезначеного, ми сформулювали мету власного дослідження: виявити адекватні сучасності провідні педагогічні аспекти естетичного виховання дітей у педагогічній системі В. О. Сухомлинського.

Всесвітньо відомий вітчизняний педагог-новатор, науковець, філософ, вірний син України, поборник найгуманніших ідей В. О. Сухомлинський у своїх працях-роздумах, працях-настановах різнобічно розглядав питання естетичного виховання підростаючого покоління. При цьому він вважав за необхідне привчати дітей бачити красу в навколишньому світі: в природі, суспільстві, побуті, в людських стосунках, у мистецтві тощо; особливого значення надавав формуванню естетичних почуттів дітей, починаючи з наймолодшого віку.

Спробуємо встановити логічну послідовність у роздумах В. О. Сухомлинського стосовно естетичного виховання дітей.

Думка перша: філософське твердження педагога про те, що «Краса - це глибоко людське! Краса існує незалежно від нашої свідомості й волі, але вона відкривається людиною і осягається нею, живе в її душі, - не було б нашої свідомості - не було б і краси» [3, 409]. Василь Олександрович вважає, що радістю нашого життя є краса, що людина стала людиною тому, що побачила красу довкілля, осягнула її, дорожила нею, оберігала її та створювала нову красу. Він звертає увагу батьків і педагогів на велике значення краси в становленні особистості, переконує їх у тому, що «краса - один із струмочків, що живлять доброту, сердечність і любов» [4, 410]. Водночас В. Сухомлинський наголошує: «Важливо, щоб джерелом думки й почуттів було пізнання явищ природи, її краси» [2, 557]. Здійснений аналіз праць В. О. Сухомлинського дав змогу виявити в його працях і те, що сама по собі краса ще не може стати засобом виховання повноцінної особистості.

Думка друга: необхідно вчити дітей бачити красу і розуміти її. В. О. Сухомлинський постійно виводив своїх вихованців до джерел краси - до річки, на луки, до лісу, у поле, у степ тощо. Він організовував життя найменших вихованців перед вступом до школи на лоні природи. При цьому вирішувалися не лише завдання, спрямовані на оздоровлення та зміцнення організму малюків, а й завдання естетичного виховання.

В. О. Сухомлинський вбачав величезні виховні можливості в навчанні дитини бачити, розуміти, відчувати, переживати, осягати таємницю пробудження життя в природі. Особливо цінними та ефективними були уроки в природі навесні, коли все оживало, пробуджувалося від довгого зимового сну, розцвітало, буяло - розкривало перед дітьми красу вічності плину життя на Землі. Учитель говорить дітям: «Не можна довго спати в ці дні, треба вставати на світанку, - проспий красу!» [4, 411]. Він рекомендував підліткам створити вдома свій Куточок краси, читати в ньому книжки, думати, мріяти.

Думка третя: розвивати у дітей спостережливість. І тут В. О. Сухомлинський звертає нашу увагу на те, що дітей треба вчити спостерігати. Не просто дивитися, споглядати, захоплюватися і милуватися спостережуваним, а вміти бачити прекрасне, відчувати його всіма струнами душі, зрозуміти красу, зробити маленьке відкриття. Тобто у дітей потрібно розвивати спостережливість, допитливість думки, що

у молодшому віці є провідною умовою розвитку інтелекту, а надалі стає ефективним засобом розвитку задатків, обдарувань, творчих здібностей, джерелом естетичних почуттів.

Думка четверта: красу в природі, у побуті, у спілкуванні та в мистецтві необхідно високо цінувати та оберігати. В. О. Сухомлинський застерігав, що в естетичному та емоційному вихованні не можна припускатися дидактизму та штучного розчулення красою. Він вважав, що тільки щире захоплення педагога красою може запалити вогник естетичних почуттів у душі дитини. Із цією метою Вчитель радив широко використовувати не лише природу, а й мистецтво в його найширшому розумінні: література, пісня, музика, живопис тощо. В. Сухомлинський вважав, що образотворче мистецтво є могутнім засобом проникнення в духовне життя народу.

Думка п'ята: власноручне створення краси - найперше джерело естетичних почуттів і творчості. Найкращим засобом для цього є посилення творчої праці дітей чи то в куточку краси, чи на ділянці, в майстерні або під час свят Праці - скрізь твориться людська краса. Під час літніх канікул школярі протягом двох-трьох тижнів працювали на сінокосі. Це були щасливі дні: діти неодноразово пригадували їх під час навчання у своїх творах, розповідях, казках, оповіданнях, малюнках тощо. Таким чином утверджувалося почуття краси праці, праці натхненної, корисної, благородної, творчої.

«Творче натхнення, - вважав В. О. Сухомлинський, - людська потреба, в якій особистість знаходить щастя. Переживаючи духовне задоволення від того, що вона творить, людина по-справжньому відчуває, що вона жива» [3, 566]. Водночас він звертає нашу увагу на те, що без творчості, без одухотвореності процесом і результатом творення духовних цінностей неможливо уявити життя підлітків. Адже діти не тільки повинні вміти бачити, відчувати, розуміти красу і достойно її цінувати, - вони повинні вміти власними зусиллями творити власну красу як в природі, такі в слові, у праці, у різних видах мистецтва, у побуті, у стосунках. В. Сухомлинський зазначав: «Діти не просто переносять на папір щось із навколишнього світу, а живуть у цьому світі, входять в нього як творці краси, дістаючи насолоду від неї» [5, 53-54].

Отже, здійснивши ретроспективний аналіз праць В.О. Сухомлинського, ми дійшли висновку про те, що він надавав великого значення естетичному вихованню дітей, зокрема формуванню у них естетичних почуттів, оцінок, суджень та ідеалів; основою духовного життя вважав природу, оточуючий світ, мистецтво; вбачав у спілкуванні дітей з природою розвиток творчості, сферу докладання їхніх духовних сил.

Великий Василь Олександрович в основу естетичного виховання дітей поставив Красу, яку необхідно вміти бачити і розуміти, спостерігати і відчувати, високо цінувати та оберігати, примножувати і творити.

Список використаних джерел:

1. Національна доктрина розвитку освіти // Дошкільне виховання. - 2002. - № 7. - С. 4-9.
2. Сухомлинський В. О. Живопис / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. - К. : Рад. школа, 1977. - Т. 3. - С.557.
3. Сухомлинський В. О. Творчість - могутній стимул духовного життя / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. - К. : Рад. школа, 1977. - Т. 3. - С. 565-567.
4. Сухомлинський В. О. Ставлення до краси в природі й суспільстві / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. - К. : Рад. школа, 1976. -Т. 2. - С. 409-416.
5. Сухомлинський В. О. Кожна дитина - художник / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. - К. : Рад. школа, 1977. - Т. 3. - С. 53-55.